

Esimeste kristlaste tuli

Kuidas reageerisid esimesed kristlased maailmale, milles nad elasid? Meil võib olla kiusatus seletada evangeeliumi levikut imelugude ja imetegude seisukohast. Nende usk oli see „ime”, mis meelitas ligi inimesi kõigist ühiskonnaklassidest, seisustest ja kultuuridest. Nende usk ja armastus Kristuse vastu.

22.02.2017

Koiduni on veel mõned tunnid. Mees kõnnib mööda rannajoont ja mõtiskleb mere üle. Ta on tuntud mitmetes intellektuaalsetes ringkondades. Selles inimtühjas paigas kohtab ta peagi teist inimest – üht vana meest. Intellektuaal on üllatunud, et sellisel hommikutunnil leiab ta siit veel kellegi, kuid ta ei ütle midagi. Vana mees märkab tema kahtlevat olekut ning alustab vestlust. Ta ütleb talle, et ootab mõningaid peresõpru, kes on paadiga merel. Vestlus jätkub. Intellektuaal räägib mitmetel erinevatel teemadel: kultuurist, poliitikast, religioonist. Talle meeldib rääkida. Vana mees kuulab viisakalt; kui ta midagi kommenteerib, siis teeb ta seda lähtuvalt kristlikust vaatepunktist. Mõnel teisel juhul oleks intellektuaal teda võib-olla naeruvääristanud või katkestanud. Kuid selle vana mehe lihtsus on relvitukstegev. Intellektuaal pole võimeline tema ideid aktsepteerima,

kuid ta mõistab, et neil kahel on palju ühist. Ta leiab, et vana mehe alandlik usk on atraktiivne. Mööduvad tunnid. Nad jätavad hüvasti. Nad ei kohtu enam kunagi.

See intellektuaal ei unusta seda kohtumist iialgi. Mõned kuud hiljem jõuab ta arusaamisele, et üksnes selle vana mehe sõnadel on vastus tema igatsusele tõe järele. Juhuslik kohtumine on toonud ta tõeni, avanud palju laiema silmapiiri, kui olid võimaldanud kõik tema eelmised ideed. Mõne aja pärast Justinus, filosoof, ristitakse ja temast saab üks suurimaid kristlikke apologeete. [1]

Võib-olla on juhtunud midagi sarnast ka meie sõprade või isegi meie endaga. Püha Justinuse lugu on tänapäeval üsna asjakohane, sest vastused nendele küsimustele, mida esitavad kõik mehed ja naised – elu mõte, õnne võimalikkus, tee selle

saavutamiseks, kannatuse põhjus – leiduvad üksnes Kristuses. Kuid see, et õnn ja täius leiduvad Ristis, ei ole kohe ilmne. Võib-olla on see põhjus, miks me vahel oma tähelepanu sellest küsimusest kõrvale juhime. Me püüame iga hinna eest kannatuse eest pageda, kuid kannatus on vältimatu. Me otsime edu, rahalist kindlustatust, naudingut – kuid need osutuvad lõpuks petlikeks ja viivad üksnes igavuse ja tülgaastuseni. Viimaks jääb vaid üksindus, – mida koges kadunud poeg – sellise inimese häda, kes püüab elada ilma Jumalata. [2]

Lugedes püha Augustinuse „Pihtimusi” või esimeste pöördunute elude kohta näeme me, et peamised mured on neil samasugused nagu tänapäeva inimestel. Samasugused ärevused, lahendused, alternatiivid, see sama ainus vastus: Kristus. Mõned eitavad seda, väites, et tol ajal polnud inimesed võimelised

eristama reaalsust väljamõeldisest ja, et usk Jumalasse on nüüd „progressi” ja tänapäevast vabadusekäsitlust silmas pidades alusetu. Kuid selline vaade esimestele kristlastele – ja nende kaaskodanikele – ei ole õiglane. Vana-Roomas oli samuti palju „tänapäevaseid” inimesi, kes kasutasid progressi ära maksimaalse naudingu eesmärgil ja selleks, et vabaduse nime all iseenda isekust õigustada. Esimesed kristlased seisis Jumala armule vastamisel silmitsi samasuguste raskustega nagu meiega. Õigupoolest võisid nende raskused olla objektiivselt suuremadki, sest nad elasid maailmas, millele olid kristlikud ideed täiesti võõrad. Ehkki see oli tehniliselt ja kultuuriliselt üle kõigist eelnenud ajastutest, oli see maailm, kus sõnad nagu „õiglus” ja „võrdsus” puudutasid väga väheseid; kus kuriteod elu vastu olid tavalised ja meelelahutus sisaldas teiste suremise pealtvaatamist. Vahel räägivad inimesed nüüdisajast kui

halvas mõttes „post-kristlikust” ajast. Kuid selline kõnelaad jätab kõrvale fakti, et isegi need, kes keelduvad Kristuse sõnumit vastu võtmast, rajavad oma elud positiivsetele inimlikele väärtustele, mida kristlus on edendanud. Ühisosa on ilmne igaühele, kel on hea tahe. Teatud mõttes on Kristuse järgne reaalsus kristlik.

Esimeste kristlaste vagadus

Kuidas reageerisid esimesed kristlased maailmale, milles nad elasid? Meil võib olla kiusatus seletada Evangeeliumi levikut imelugude ja imetegude seisukohast. Me võime isegi teha vea mõeldes, et kuna imesid juhtub harva, siis on ainsaks toeks meid ümbritsevate hälvete talumine. Kuid see tähendaks unustada, et Kristus on seesama eile, täna ja alati ning, et Tema kätt ei ole lühendatud. See tähendaks unustada ka seda, et enamik varaskristlikke

kogukondi ei tunnistanud kunagi ühtki erakordset sündmust. Nende usk oli see „ime”, mis meelitas ligi inimesi kõigist ühiskonnaklassidest, seisustest ja kultuuridest. Nende usk ja armastus Kristuse vastu.

Esimesed kristlased olid teadlikud sellest, et nad omasid „uut elu”. „Ristimise lihtne ja ülev kindlus”[3] oli andnud neile uue reaalsuse: miski ei võinud enam kunagi endine olla. Neile oli antud osasaamine Jeesuse armastusest kõigi meeste ja naiste vastu. Jumal elas neis ja selle tulemusena püüdsid esimesed kristlased leida Jumala Tahtmist igas hetkes; nad püüdsid peegeldada oma tegudes samasugust nõusolemist nagu näitas üles Poeg oma Isa plaanide suhtes. Oma igapäevase elu, selle kangelasliku sidususe kaudu – kangelaslik sageli üksnes selle lakkamatu püsivuse tõttu – süstis Kristus neid ümbritsevasse keskkonda elu. Nad olid võimelised

olema Jumala tööriistad, sest nad püüdsid teha alati nõnda, nagu tegi Jeesus ise. Püha Justinus võttis usu omaks tänu vanale mehele, kellega ta rannal kohtus, ehkki tema pöördumine tuli hiljem. Priscilla ja Aquila nägid Apolloses inimest, kellel nad arvasid olevat potentsiaalselt suur usk Kristusesse. Tänapäeval saame me aru, et selliste kohtumiste tulemusi on võimatu hinnata. Me ei saa apologeete ette kujutada ilma püha Justinuseta, samas kui Apollos mängis võtmerolli kristluse levimises. Ja kõik see sõltus ühest hetkest. Mis oleks juhtunud, kui see vana mees poleks võtnud initsiatiivi ja Justinusega vestlust alustanud? Või kui Aquila ja Priscilla oleksid pärast Apollose oraatorlike oskuste imetlemist jätkanud oma teed? Me ei saa seda kunagi teada. Mida me teame on see, et nad vastasid Püha Vaimu tegutsemisele, kes juhtis neid nägema võimalust usu edasi andmiseks ja Jumal muutis nende

kuulekuse väga viljakaks. Me näeme neis seda, kuidas meie Isa [püha Josemaría – *toim.*] tahtis, et oleksid kõik Tema lapsed ja kõik kristlased: „Iga üks teist peab püüdma olla apostlite apostel.”[4]

See, mis võimaldas neil oma hinges Püha Vaimu inspiratsioonidele vastata, oli ennekõike nende intensiivne vagaduselu. Nad varusid päevas kindlad ajad, et Jumalaga intiimsemalt rääkida, seda juhuse hooleks jätmata. Nad mõistsid, et see oli ainus viis olemaks võimelised leidma meie Issandat ülejäänud päeva jooksul.

Meil on palju tekste, mis näitavad, kuidas esimesed kristlased oma usku elasid. Hommikul ärgates tänasid nad Jumalat põlvili. Päeva jooksul palvetasid nad kolm korda Meie Isa palvet. Kirikuisad ja esimesed kiriklikud kirjanikud näitavad, kuidas nad ühendasid selle sõnad

oma igapäevaste tegevustega. Muuhulgas, see palve viis neid arusaamisele nende jumaliku lapseseisuse reaalsusest. Oma vaenlaste eest palvetades küsisid nad endalt, kuidas võiksid nad neile Jumala armastust näidata. Paludes endile „igapäevast leiba”, nägid nad seost Pühima Sakramendiga, tänades selle suure kingituse eest; samades sõnades nägid nad ka vajadust olla eraldatud maistest väärtustest, soovimata rohkem, kui vaja, ning muretsemata üleliia selle pärast, millest neil oli puudus. Meie Isa palvest sai kogu Evangeeliumi süntees ja kristliku elu reegel. Need korrad, mil nad valisid seda palvetada, tuletasid neile meelde usumüsteeriume ja vajadust püüelda Kristuse sarnaseks saamise poole kogu oma päeva vältel, tund tunni järel: „Kolmandal tunnil laskus Püha Vaim apostlite peale...kuuendal tunnil löödi meie Issand risti; üheksandal tunnil pesi ta meid oma

verega patust puhtaks.”[5]
Katehheesid ja vaimulik kooolitus,
mida nad said, ei lahutanud kunagi
kristlikke müsteeriume nende
eludest.

Paljud kristlased paastusid
kolmapäeviti ja reedeti – *dies
stationis*, „valvamise päevad”. Nad
jätkasid tööd, kuid kogu nende päeva
tähistas valvamise vaim, kus nad
palvetasid eriliselt oma
kaaskodanike eest. Nagu sõdurid
valves, nii nägid nad seda tava ellu
viies end alati justkui Issanda
juuresolekul valvamas. Sel vagal
kombel oli mõju ka neid
ümbritsevale keskkonnale.

„Arvestage kokku see summa, mille
te oleksite kulutanud toidukorrale,
mida te oleksite sünnud ja andke see
lesknaisele, orvule või kellelegi
teisele, kes on puuduses.”[6] Liigutav
on näha tõelise vagaduse ja
armastuse vahelist sidet läbi kristlike
sajandite.

Euharistial oli selles mõttes oluline koht. Esimeste kristlaste innukus jumalasõna, palvete ja leivamurdmise järele[7] ei piirdunud pühapäevadega. Esimeste kristlike kirjanike tekstid ütlevad meile, et mõned usklikud võtsid Armulauda vastu nädala sees, millega kaasnes mõnikord märkimisväärne pingutus, et mitte katkestada vabatahtlikku paastu. Väikseimadki ohverdused näisid neile tühised, kui need tugevdasid nende liitu Jeesusega. Nad teadsid, et mida lähedamalt olid nad Jeesusega liidetud, seda lihtsam oli avastada, mida Jumal neilt ootas ja märgata võimalusi, mida Ta oli nii paljudele meestele ja naistele õnne toomiseks ette valmistanud.

Nad ei vaadanud neid vagaduskombeid kui neile usu poolt „peale pandud kohustusi”. See oli loogiline viis, kuidas saadud kingile vastata. Jumal oli end neile andnud. Kuidas oleksid nad saanud Temaga

mitte vestelda, Teda mitte otsida?
Seepärast ei rahuldunud nad
vähimaga, vaid tegid kõik, mis
võimalik, et Jumalale au anda ja
Temaga kõneleda.[8] Need vagaduse
normid (nagu võiksime neid
nimetada) andsid neile vajalikku
jõudu, et teha Kristus nähtavaks
nende tegudes, elada
kontemplatiivselt, teades, et Ta tahtis
kasutada kõiki nende tegusid
Jumalariigi kuulutamiseks. Nad ei
unustanud kunagi, et sellest, kas nad
elasid oma elu nii, nagu Jumal tahtis,
või mitte, sõltusid paljud head
asjad.[9]

Armastuse jõuga

Vagaduselu pole võimalik lahutada
erksast apostolaadist. Mõnel juhul
märkasid esimeste kristlaste sõbrad
muutusi nende eluviisis: kristlaseks
olemise väärikus ei sobi kokku
paljude tegudega, mida peeti siis –
nagu ka nüüd – „normaalseteks”.

Kristlased kasutasid seda kontrasti ära selleks, et selgitada oma lootuse ja uue hoiaku põhjust. Nad näitasid, kuidas nende väljavaade oli rohkem kooskõlas inimväärikusega ja, et nende usk ei eitanud seda, mis oli maailmas head: Ma ei kümble Saturnaalia koidikul, et ma ei kaotaks ööd ega päeva; kuid ma kümblen ausal ja kasulikul tunnil ning säilitan oma soojuse ja tervise...Ma ei istu Bacchose pühal avalikus kohas sööma...kuid, kui ma sööma istun, siis süüan ma sinu küllusest.”[10] Nad seletasid, kuidas see aitas neil hoida oma südant Jumala jaoks, sest „kui me pageme mõtete eest, siis seda enam keeldume tegudest.”[11] Nõnda lükkasid nad tagasi sofistliku seisukoha, et moraal on üksnes väline. Sest inimest rüvetab see, mis lähtub südamest.[12]

Mõnikord jäi nende pöördumine kristlusesse märkamatuks, vähemalt

esialgu. Paljud kristlased olid juba enne ristimist tuntud oma sirgeselgse elu poolest: püha Justinus, maavalitseja Sergius Paulus[13] , Pomponia Graecina[14] , senaator Apollonius[15] , Flavius[16] ja paljud teised, keda võiks mainida. Rooma ajaloolased loendavad küll mõningaid kuulsaid nimesid, kuid suurem osa esimestest kristlastest olid tavalised inimesed, kes nägid armu mõjul meie Issanda sõnumis tõde. Tõsiasi, et nad leidsid usu siis, kui nad olid juba täiskasvanud, andis nende professionaalsele tööle ja sotsiaalsetele suhetele lisaväärtuse: seal sai Jeesus hakata nende sees ja nende *kaudu* tegutsema. Asi polnud kunagi otsuses end eraldada sellest ühiskonnast, milles nad olid üles kasvanud ja, mida nad armastasid. Muidugi tõrjusid nad kõike, mis võinuks Jumalat solvata. Aga nad olid hoolsad kõigi oma kohustuste täitmises ja teadsid, et oma tegudega aitasid nad kaasa maailma

õiglasemaks muutmisele. Meil on selle fakti kohta palju tunnistusi, kuid kõige parem tõend nende hoiakust oli ehk esimeste kristlaste ergas apostolaat. Iga pöördumisloo taga näeme me inimest, kelle teod peegeldavad head ja tõelist valikut, meest või naist, kes astub elule vastu uue energia ja rõõmuga.

Kui saabus aeg tegutseda, ei raisanud esimesed kristlased aega põhjusetute dilemmade peale selles osas, mis oli avalik ja mis privaatne. Nad lihtsalt elasid oma elu, tõelist Kristuse elu. Selline hoiak pörkus tollase mentaliteediga, kus paljud inimesed nägid religiooni kui vahendit saavutamaks riigisisest harmooniat. Seda pinget näeme me näiteks püha Justinuse martüüriumis. Prefekt Rusticus ei suutnud aktsepteerida ega taibata märtri sõnu isiklikust vastutusest ja initsiatiivist. „Iga üks meist kohtub seal, kus ta soovib ja saab. Kahtlemata arvate Te, et me

kõik koguneme samas kohas, kuid see ei ole nii...Mina elan, näiteks, Timoteuse Termide lähedal koos kellegagi, kelle nimi on Martin. Ja kui keegi tahab tulla ja minuga rääkida, siis seal jagan ma talle tõe sõnumit.”[17] Nende apostellik tegevus oli Jumala laste täielikust vabadusest ja initsiatiivist rõõmu tundmise tulemus. Suured sotsiaalsed muutused, mille toimumisele nad kaasa aitasid, olid alati rohkearvuliste isiklike muutuste tulemus.

Vääritimõistmised kannustasid esimesi kristlasi oma usku tegudega näitama. Nende armastus Jumala vastu väljendus martüüriumis, mida nähti „tunnistuse andmisena”. Kui füüsilist märterlust nähti kui ülimat tunnistust, teadis enamik kristlastest, et nende elud pidid kajastama vaimset märterlust, samasuguse armastusega, mis inspireeris mätreid. Sõnad „märter” ja

„tunnistaja” olid sajandeid sünonüümid, mis viitasid samale reaalsusele. Meie esimesed usuvennad ja -õed teadsid, et kristlik käitumisviis teeks inimestele evangeeliumi mõistmise lihtsamaks ja, et ebajärjekindel käitumine viiks skandaalini. „Kui paganad kuulevad meie suust Jumala sõnu, siis on nad hämmastunud neis sisalduvast ilust ja ülevusest; kuid kui nad näevad, et meie teod ei ole meie sõnade väärilised, siis hakkavad nad kohe vanduma öeldes, et see kõik on lihtsalt üks vale ja petlik jutt.”[18]

Benedictus XVI on meile meelde tuletanud vajadust teha Kristuse armastus ilmsiks kõigile:

„Ligimesearmastus, mis rajaneb Jumala armastusel, on eeskätt ja eelkõige iga üksiku uskliku vastutusel”[19]

Milline suurepärane vastutus: muuta siin ja praegu reaalseks armastus, mida inimesed alati vajavad.[20]

Esimesed kristlased näitasid seda armastust teistele oma

ühiskondliku huvi, professionaalse aususe, puhta elu, sõpruse ja lojaalsuse kaudu. Ühesõnaga, oma järjekindla elu kaudu: „Me oleme kõiges ja alati järjekindlad ning harmoonias sellega, mis me oleme, sest me allume oma loomusele ega astu sellega vastuollu.”[21]

Seega on lihtne mõista, miks innustas püha Josemaría oma poegi ja tütreid esimesi kristlasi jäljendama. Me tahame elada nagu nemad:

„mõtisklemine usudoktriini üle, kuni see saab meie omaks, kohtumine Kristusega Armulauas, anonüümsuseta palve, isiklik kahekõne Jumalaga palgest palgesse – see peab olema meie käitumise põhiolemuseks.”[22] Siis avaldub meie töös ja igapäevaelus see, kes me oleme: kristlikud kodanikud, kes tahavad vastata oma usu rõõmurikastele nõuetele.[23] Me kogeme „jüngrite hämmastust, nähes esimesi oma käte läbi Kristuse nimel

sooritatud imede vilju,” ja me saame
öelda nagu nemad: Me mõjutame nii
palju keskkonda!”[24]

[1] Püha Justinus, *Dialogus cum Tryphone*, 2.

[2] Vrd Lk 15: 16

[3] Püha Josemaría. *Vestlused*, 24

[4] Püha Josemaría. *Tee*, 920

[5] Püha Cyprianus. *De Dominica oratione*, 35

[6] Hermas. *Karjane*, võrdlus V, 4

[7] Vrd Ap 2: 42

[8] Vrd Tertulianus. *De Oratione*, 27

[9] Vrd Püha Josemaría. *Tee*, 755

[10] Tertulianus. *Apologeticum*, 42

[11] Athenagoras. *Legatio pro Christianis*, 42.

[12] Vrd Mt 15: 18-19

[13] Vrd Ap 13: 7

[14] Vrd Tacitus. *Annales*, 13, 32

[15] Vrd Suetonius. *Vita Domitiani*, 10, 2

[16] Vrd Suetonius. *Historia Romana*, 67, 14

[17] *Martyrium S. Iustinii et sociorum*, 75

[18] Pseudo-Clemens. *Jutlus [Secunda Clementis]*, 13

[19] Benedictus XVI. *Entsüklika Jumal on armastus*, 25. detsembril 2005, nr 20

[20] Vrd *ibid.*, nr 31

[21] Athenagoras. *Legatio pro christianis*, 35

[22] Püha Josemaría. *Kui Kristus on möödumas*, 134

[23] Vrd *ibid.*

[24] Püha Josemaría. *Tee*, 376

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/et-ee/article/esimeste-
kristlaste-tuli/](https://dev.opusdei.org/et-ee/article/esimeste-kristlaste-tuli/) (06.08.2025)